

บทความวิชาการ: การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ

Academic Article: Farm-Stay Tourism Development: From Concept to Practical Approach

ชลิท ฉียบพิมาย^{1*} และนิสากร นครเก่า¹

Chalit Chiabphimai^{1*} and Nisakorn Nakornkao¹

Received: May 11, 2023; Revised: September 12, 2023; Accepted: September 13, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์สู่การปฏิบัติ เนื่องจากธุรกิจการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าวนี้เป็นธุรกิจแบบใหม่สำหรับประเทศไทยที่ให้บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงจำเป็นต้องมีวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่บนพื้นฐานของความยั่งยืน เพื่อใช้การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขให้กับประชาชนในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย ประกอบด้วยการวิเคราะห์สภาพการณ์ของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย ได้แก่ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้า บริการ ทางเกษตรการพัฒนาและเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานด้านการเดินทาง และสาธารณูปโภค การพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากรและผู้ประกอบการ การพัฒนาธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพ การส่งเสริมการตลาดเชิงรุกด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อม การจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว การจัดการการเติบโตของเมืองแบบไร้ระเบียบ และกระบวนการจัดการจากแนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์

คำสำคัญ : การพัฒนา; การท่องเที่ยว; ฟาร์มสเตย์

¹ สาขาวิชานวัตกรรมการบริการ วิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

¹ Program in Service Innovation, Institute of Metropolitan Development, Navamindradhiraj University

* Corresponding Author; Tel. 09 8992 6177, E - mail: chalit@nmu.ac.th

Abstract

This academic articles aims to propose the concept of farm-stay tourism development to practical approach because this tourism form is a new type of business in Thailand that provides agri-tourism services. Therefore, it is necessary to have appropriate development methods according to the context of the area based on a sustainable tourism by use a farm stay tourism as a tool for develop the quality of life and well-being of people in rural areas of Thailand. Farm-stay tourism development include SWOT analysis of farm-stay tourism in Thailand context in the aspect of strengths, weaknesses, opportunities and threats. Guidelines for the farm-stay tourism development include developing the quality of tourist attractions, products and agricultural services, connecting the dot transportation, Thai class potential, farm stay for health, quality based marketing, natural resource restoration, tourism risk management and smart growth management.and to present the process of farm-stay tourism management from best practice are related with farm-stay tourism business.

Keywords: Development; Tourism; Farm-Stay

บทนำ

การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์นับเป็นธุรกิจแบบใหม่สำหรับประเทศไทยที่ให้บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ปิยพงศ์, 2564) อันเป็นสถานที่ผลิตผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ปลอดภัยในการประกอบอาหาร เพื่อสุขภาพ อีกทั้งเป็นสถานที่พักผ่อนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางร่างกายและจิตใจผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะของการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมด้านเกษตรกรรม เน้นการทำกิจกรรมการเรียนรู้การเกษตร ในสวน ไร่ นา และกิจกรรมอาสาสมัครในชุมชน เพื่อเป็นการบำบัดสุขภาพ โดยกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์สัมผัสชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติที่มุ่งเน้นการเผยแพร่วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ พักอาศัยอยู่ในบ้านของเกษตรกรและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกสนาน เพื่อหาความรู้ เพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจให้แก่นักท่องเที่ยว (กนกวรรณ, 2565; กรมการท่องเที่ยว, 2565) เช่น กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวแบบวิถีอินทรีย์เพื่อสุขภาพชุมชนยายชา จังหวัดนครปฐม กิจกรรมสัมผัสวิถีประมงพื้นบ้านงมหอยปากเปิดชุมชนน้ำเขียว จังหวัดตราด กิจกรรมซื้อผักปลอดสารพิษจากชุมชนบ้านฮ่องแอ จังหวัดเชียงราย กิจกรรมสาธิตให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเห็ดตับเต่า การแปรรูปอาหาร การทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า ชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น (เมทินี และคณะ, 2561; พิมพ์พร และคณะ, 2561; ปทุมพร และคณะ, 2561; กันตนา และคณะ, 2564; ชลิต และคณะ, 2564) กิจกรรมดังกล่าวข้างต้นส่งผลต่อการพัฒนาอารมณีสู่ให้กับผู้เข้าร่วม นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นการใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่า

การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากยุโรป อเมริกา และเอเชีย แต่ในประเทศไทยปัจจุบันการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าว ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ส่งผลให้ขาดโอกาสในการเติบโตและพัฒนาเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดข้อมูลงานวิจัย องค์ความรู้ อีกทั้งยังไม่ได้ได้รับความสนใจและเป็นที่แพร่หลายของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในมิติของการพัฒนาอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ มีประสบการณ์ ได้รับความเพลิดเพลินใจ ก่อให้เกิดความผูกพันกับพื้นที่ และเกิดความภาคภูมิใจต่อการท่องเที่ยวในชนบท นำไปสู่การสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชน ทำให้ประชาชนใน

พื้นที่มีรายได้ มีอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าว (ศิริณา, 2558; ทิพย์กนก และวงศ์ลัดดา, 2565; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565; กรมการท่องเที่ยว, 2565; ปทุมมา และพัลลพ, 2566)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยวไทย การทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากร ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรจำเป็นต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้มีทรัพยากรใช้อย่างยาวนาน (ชัชพล, 2565) ทั้งนี้จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนา การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์พบว่า บุคลากรไม่ได้รับการอบรมหรือการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อีกทั้งผู้นำท้องถิ่นและประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (พิรพนธ์, 2562; วรวิทย์, 2563; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์จะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่บนพื้นฐานของความยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนในทุกมิติ

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์: จากแนวคิดสู่การปฏิบัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิด การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์สู่การปฏิบัติสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา โดยมีการดำเนินการ วิเคราะห์ สภาพการณ์ของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย การนำเสนอแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยว แบบฟาร์มสเตย์และกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ เพื่อใช้การท่องเที่ยวแบบ ฟาร์มสเตย์เป็นเครื่องมือ ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขให้กับประชาชนในพื้นที่ชนบทของ ประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพการณ์ของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย

วิเคราะห์โดยปรับใช้แนวคิด SWOT Analysis (เอกชัย, 2553; Thompson, A. A. et al., 2007; อภิชัย, 2555) ร่วมกับแนวคิดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (Buhalis, D., 2000) และเกณฑ์คุณภาพที่พัก แบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพ (กรมการท่องเที่ยว, 2565) ดังตารางที่ 1 - 4

ตารางที่ 1 จุดเด่นของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย

SWOT Analysis	องค์ประกอบจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	ที่มา
จุดเด่น	ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ● การนำทรัพยากรทางการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่ และมีเอกลักษณ์ เฉพาะมาให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ ● พื้นที่สวยงาม มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ทางการเกษตรที่ กว้างขวาง ● มีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อดั้งเดิมของพื้นที่	(เมทินี และคณะ, 2561; พิรพนธ์, 2562; นกคณ และ คณะ, 2563; พรนภา และ นภาพร, 2565; บงกชมาศ และ ธณินทร์, 2565)
	ด้านการบริหารจัดการ ● ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมกับเกษตรกร รายย่อยและรายใหญ่ เพื่อการกระจายรายได้สู่ชุมชน ● การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	(พัทธียมล, 2558; ศิริณา, 2558)
	ด้านความปลอดภัย ● ผลผลิตทางการเกษตรทั้งสดและแปรรูปมีความปลอดภัยจาก สารเคมี	นกคณ และคณะ, 2563; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565)
	ด้านการนำเสนอขายบริการแบบครบวงจร ● มีระบบการจองและจ่ายมัดจำล่วงหน้า	นกคณ แสงแซ และคณะ (2563: 132-133)

ตารางที่ 1 จุดเด่นของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย (ต่อ)

SWOT Analysis	องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	ที่มา
	ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ● แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีกิจกรรมต่อเนื่องตลอดทั้งปี และมีความหลากหลาย ● รูปแบบกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกร ในรูปแบบการสาธิตและเข้าร่วมกิจกรรม ● กระบวนการดำเนินกิจกรรมเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ● ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของพื้นที่	ศิริणा, 2558; พัทยาณมล, 2558; เมทินี และคณะ, 2561; นกคด และคณะ, 2563; พรณภา และณภาพร, 2565)
	ด้านบุคลากรบริการ ● มีการต้อนรับท่ามกลางบรรยากาศพื้นที่ทางการเกษตร ● เกษตรกรมีใจรักในการบริการดูแลนักท่องเที่ยวด้วยจิตตมิตต มีน้ำใจ อธิยาชัยดี และยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว ● เกษตรกรมีความรู้และทักษะทางการเกษตร ● ศักยภาพของผู้นำชุมชน ● บทบาทของเกษตรกรเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ● บุคลากรเพียงพอเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ	ศิริणा, 2558; เมทินี และคณะ, 2561; พิรพนธ์, 2562; นกคด และคณะ, 2563; บงกชมาศ และธรรณินทร์, 2565)

จุดเด่นของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทยประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรทางการเกษตร ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวไปสู่การกระจายรายได้สู่ชุมชน ด้านความปลอดภัย ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรที่มีความปลอดภัย ด้านการนำเสนอขายบริการแบบครบวงจร ได้แก่ มีระบบ การจองล่วงหน้า ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีกิจกรรม ตลอดทั้งปี และด้านบุคลากรบริการ ได้แก่ เกษตรกรผู้ให้บริการมีไมตรีจิตตึงดงามในการต้อนรับนักท่องเที่ยว มีความรู้ และทักษะทางการเกษตร มีจำนวนเพียงพอเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 จุดด้อยของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย

SWOT Analysis	องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	ที่มา
จุดด้อย	ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ● ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ● ภูมิทัศน์บริการที่ไม่เหมาะสม	(บงกชมาศ และธรรณินทร์, 2565; พรณภา และณภาพร, 2565)
	ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ● ข้อจำกัดด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	(วรวิฐิ, 2563; พรณภา และณภาพร, 2565)
	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ● ผลผลิตของฟักและของที่ระลึกที่จำหน่ายนำเข้ามาจากนอกพื้นที่ ● การเตรียมผลผลิตแปรรูปไม่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ● สิ่งอำนวยความสะดวกและระบบสาธารณูปโภคมีจำกัด	(พิรพนธ์, 2562; นกคด และคณะ, 2563; พรณภา และณภาพร, 2565)

ตารางที่ 2 จุดด้อยของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย (ต่อ)

SWOT Analysis	องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	ที่มา
	ด้านการนำเสนอขายบริการแบบครบวงจร ขาดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	(ชลิต และคณะ, 2564)
	ด้านบุคลากรบริการ - บุคลากรไม่ได้รับการอบรมหรือการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร - ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	(พีรพนธ์, 2562; วรุฒิ, 2563; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565)
	ด้านที่พัก ไม่มีการพัฒนารูปแบบบ้านพักให้ได้รับมาตรฐาน (บางพื้นที่)	(วรุฒิ, 2563)
	ด้านการตลาด - ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ - บุคลากรบริการขาดความรู้ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการประชาสัมพันธ์	(นภดล และคณะ, 2563; วรุฒิ, 2563; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565)
	ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม - ปัญหามลพิษที่เกิดจากการเผาป่า หมอกควัน และการใช้สารเคมีในภาคการเกษตรในพื้นที่ - ยังมีการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - การจัดการปัญหาขยะส่งผลเสียต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	(พีรพนธ์, 2562; ชลิต และคณะ, 2564; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565)

จุดด้อยของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทยประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวขาดการพัฒนาและการปรับปรุงภูมิทัศน์บริการ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ข้อจำกัดของการเข้าถึงสาธารณูปโภค ผลิตภัณฑ์ ของฝากนำมาจากพื้นที่อื่นและไม่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านการนำเสนอขายบริการแบบครบวงจร ได้แก่ ขาดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ด้านบุคลากรบริการ ได้แก่ เกษตรกรผู้ให้บริการยังขาด ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านที่พัก ได้แก่ ที่พักไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่พักแบบฟาร์มสเตย์ ด้านการตลาด ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์ และเกษตรกรผู้ให้บริการยังขาดความรู้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อการประชาสัมพันธ์ และด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาการจัดการขยะและของเสีย ปัญหามลพิษ และปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติ

ตารางที่ 3 โอกาสของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย

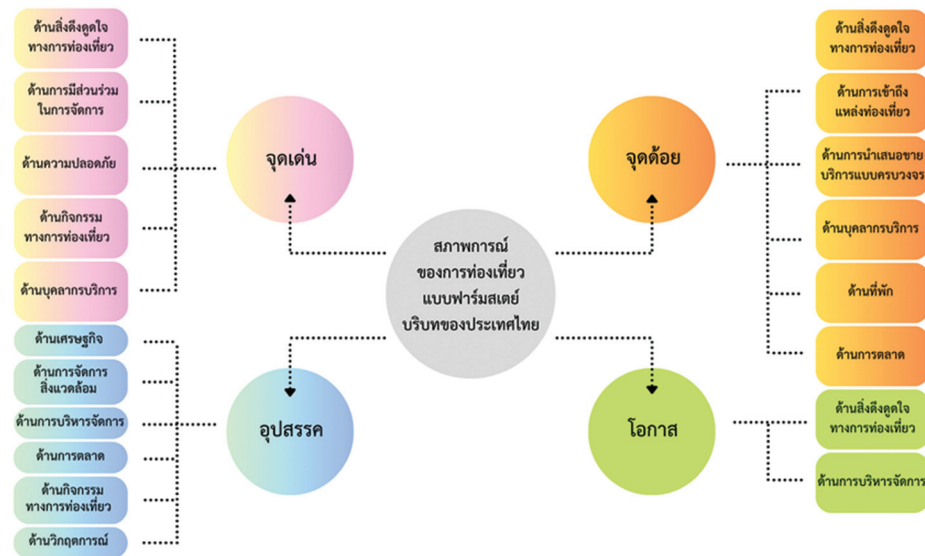
SWOT Analysis	องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	ที่มา
โอกาส	ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว - แหล่งท่องเที่ยวยังคงความเป็นธรรมชาติสอดคล้องกับกระแสการลดภาวะโลกร้อนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม - ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติมีความหลากหลาย	(พีรพนธ์, 2562; นภดล และคณะ, 2563)
	ด้านการบริหารจัดการ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนการท่องเที่ยว	(พีรพนธ์, 2562; นภดล และคณะ, 2563; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565)

โอกาสของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทยประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและมีความหลากหลาย และด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การได้ความร่วมมือในการให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

ตารางที่ 4 อุปสรรคของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย

SWOT Analysis	องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	ที่มา
อุปสรรค	ด้านเศรษฐกิจ ● การเข้ามาของธุรกิจนายทุนจากนอกพื้นที่ ● ราคาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์สูงขึ้น	(บงกชมาศ และธณินทร์, 2565)
	ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ● การขยายพื้นที่ชุมชนเมืองสู่ลุ่มพื้นที่เกษตร	(บงกชมาศ และธณินทร์, 2565)
	ด้านการบริหารจัดการ ● บางพื้นที่ขาดการสนับสนุนการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ● ความขัดแย้งระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	(พีรพนธ์, 2562; วรวิมล, 2563)
	ด้านการตลาด ● ภาพลักษณ์ผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่มีคุณภาพส่งผลต่อภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่	(นภดล และคณะ, 2563)
	ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ● นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจวิถีเกษตรกรรมส่งผลต่อความคาดหวังไม่ตรงกับรูปแบบกิจกรรมที่นำเสนอ ● นักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทำให้กิจกรรมไม่สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม	(พีรพนธ์, 2562; นภดล และคณะ, 2563)
	ด้านวิกฤตการณ์ ● ภัยธรรมชาติ ● ผลผลิตมีปริมาณที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศไม่สามารถประมาณการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้	(นภดล และคณะ, 2563; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565)

อุปสรรคของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทยประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจเป็นคนนอกพื้นที่ และราคาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีราคาสูง ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การขยายตัวของเมืองสู่ลุ่มพื้นที่ทางการเกษตรส่งผลต่อการผลิตผลผลิตทางการเกษตรและการดำรงอยู่ของธรรมชาติ ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และในบางพื้นที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน ด้านการตลาด ได้แก่ ภาพลักษณ์ในเชิงลบของผลผลิตทางการเกษตรในอดีตส่งผลต่อความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเที่ยว ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวไม่ทราบบริบทของรูปแบบ การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ส่งผลต่อการบริการไม่ตรงความคาดหวัง และการท่องเที่ยวแบบนี้สามารถดึงดูดใจหรือตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และด้านวิกฤตการณ์ ได้แก่ ภัยธรรมชาติหรือความแปรปรวนของสภาพอากาศส่งผลต่อผลผลิตทางการเกษตร ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 สภาพการณ์ของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทย

(เอกชัย, 2553; Thompson, A. A. et al., 2007; อภิชัย, 2555; Buhalis, D., 2000; กรมการท่องเที่ยว, 2565)

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์

จากการวิเคราะห์สภาพการณ์การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ในบริบทของประเทศไทยนำไปสู่การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดการให้กับหน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องตามบริบทนโยบาย ข้อกฎหมายและข้อจำกัดของพื้นที่ บนพื้นฐานของความยั่งยืนในทุกมิติ ประกอบด้วย 8 แนวทางต่อไปนี้

2.1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้า บริการทางการเกษตรให้มีมาตรฐาน และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นตามบริบทของพื้นที่ บนพื้นฐานของความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความสมดุลทั้งในด้านพื้นที่ เวลา และกลุ่มการท่องเที่ยว (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2564) โดยผสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เช่น การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ บนพื้นฐานของความมิตร กับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้านการเกษตรแปรรูปเพื่อเป็นของฝากประจำท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอย่างมีมาตรฐาน เป็นต้น

2.2 การพัฒนาและเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานด้านการเดินทาง และสาธารณูปโภคเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2565) โดยผสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เช่น การเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเดินทางท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งในชุมชนเดียวกันหรือนอกพื้นที่ตลอดเส้นทางท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ การบริหารจัดการระบบคมนาคมทุกประเภทให้ครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างไร้รอยต่อเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวตลอดเส้นทางท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ การพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม เป็นต้น

2.3 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและมีขีดความสามารถในการแข่งขัน (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2565) โดยผสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อาทิ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับบุคลากรบริการ ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการเพื่อการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ได้แก่ หลักสูตรการเรียนรู้การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ หลักสูตรการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสำหรับผู้ประกอบการ หลักสูตรการเรียนรู้การดำเนินงานการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ เป็นต้น

2.4 การพัฒนาธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพ โดยผสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการพัฒนาธุรกิจที่พักตามเกณฑ์คุณภาพที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพ (กรมการท่องเที่ยว, 2565) ได้แก่ การพัฒนาที่พัก การพัฒนาด้านกิจกรรม การพัฒนาความปลอดภัย การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ และการพัฒนาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.5 การส่งเสริมการตลาดเชิงรุกมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2565) โดยผสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการออกแบบและสร้างสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อสาร การตลาดท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์อย่างรับผิดชอบ เช่น การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อนำเสนอสิ่งดึงดูดใจ และส่งเสริมภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว แบบฟาร์มสเตย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทั้งรูปแบบภาพเคลื่อนไหวและ ภาพนิ่งผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าหรือบริการทางการเกษตร ผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์เสมือนจริง (Virtual Tour) เพื่อสร้าง ประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์รูปแบบใหม่ ระบบจองบ้านพักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพผ่าน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยว แบบฟาร์มสเตย์แก่นักท่องเที่ยวผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

2.6 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยผสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการกำหนดมาตรการควบคุม การเผาพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูก และการส่งเสริมและให้ความรู้ในการลดปริมาณขยะในภาคครัวเรือนและธุรกิจ การนำกลับมาใช้ซ้ำ การคัดแยกขยะตั้งแต่ ต้นทางเพื่อลดปริมาณและต้นทุนในการจัดการขยะและสามารถนำ ขยะกลับมาใช้ประโยชน์ได้โดยง่าย รวมทั้งพัฒนาโรงงานกำจัดขยะและของเสียอันตรายที่ได้มาตรฐาน (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2565)

2.7 การจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว โดยผสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการกำหนดแผนการจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว นำไปสู่การป้องกันความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว รวมทั้งนำมาใช้ เป็นฐาน (Platform) กับการจัดการวิกฤตทางการท่องเที่ยวอีกด้วย การจัดการความเสี่ยง ทางการท่องเที่ยวที่ได้ประสิทธิผลสามารถป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุภัยกลายเป็นวิกฤตและหาหนทางได้ การควบคุมเชิงป้องกัน การควบคุมไม่ให้เกิดเหตุการณ์ เชิงลบอุบัติขึ้นก็เท่ากับป้องกันไม่ให้เกิดความสูญเสีย กับชีวิตนักท่องเที่ยว ชุมชนและธุรกิจ ซึ่งถ้าไม่ป้องกันแล้วปล่อยให้เกิด ก็อาจทำให้ภาคการท่องเที่ยวไม่สามารถ ดำเนินการได้หรือต้องหยุดกิจการชั่วคราว (เฉลิมเกียรติ, 2564)

2.8 การจัดการการเติบโตของเมืองแบบไร้ระเบียบ (Smart Growth) โดยผสานความร่วมมือกับ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการสร้างข้อกำหนดและมาตรการของผังเมืองเพื่อควบคุมและป้องกันปัญหา การขยายตัวแบบกระจัดกระจาย ได้แก่ การใช้ที่ดินแบบผสมผสาน การสนับสนุนการออกแบบอาคารให้เกาะกลุ่มกัน และใช้ประโยชน์ ในการออกแบบอาคารแบบกระชับ (Compact Building Design) การสร้างโอกาสและ ทางเลือกของที่อยู่อาศัยสำหรับประชากรทุกระดับรายได้ การสนับสนุนการเชื่อมต่อระหว่างย่านและชุมชนด้วย การเดิน การสร้างเสริมชุมชนให้เป็นสถานที่พิเศษและมีแรงดึงดูดด้วยความผูกพันกับสถานที่อย่างเข้มแข็ง การฟื้นฟูและอนุรักษ์พื้นที่ที่โล่ง พื้นที่การเกษตร พื้นที่ธรรมชาติที่งดงาม พื้นที่อนุรักษ์ประวัติศาสตร์ และ พื้นที่ซึ่งมีความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและมุ่งการพัฒนาไปยังชุมชนที่มี สาธารณูปโภคและสาธารณูปการอยู่แล้ว การจัดหาทางเลือกการเดินทางและ การคมนาคมขนส่งที่มีความหลากหลาย การสร้างระบบการตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนที่คาดการณ์ได้ ชัดเจน ยุติธรรม และมีประสิทธิภาพด้านต้นทุน รวมทั้งการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและส่งเสริมประสานร่วมมือกันระหว่างชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (The U.S. Environmental Protection Agency, 2022)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ดังที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการนำผลจากการ วิเคราะห์สภาพการณ์ของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บริบทของประเทศไทยในด้านจุดด้อยและด้านอุปสรรค

มานำเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาและเป็นวิธีปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนานำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ นำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ เพื่อใช้การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขให้กับประชาชนในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์

ปรับปรุงจาก (The U.S. Environmental Protection Agency, 2022; เฉลิมเกียรติ, 2564; คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2564; กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2565; คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2565; กรมการท่องเที่ยว, 2565)

3. กระบวนการจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์

การถอดแบบกระบวนการจัดการจากกรณีศึกษาตัวอย่างที่มีแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์นั้น เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษาจากกรณีศึกษาที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์รวมถึงการจัดการท่องเที่ยวที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ผนวกกับการปรับใช้แนวคิดการจัดการที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ตามแนวคิด (เทียนพรธ, 2554; เบญจมาศ และคณะ, 2555; ปวีรพร, 2555; ชลิต และเฉลิมเกียรติ, 2559; อัจฉรา และภูเกริก, 2561; พิมพ์พร และคณะ, 2561; ชลิต และคณะ, 2564; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565; ศิริณา, 2558) เพื่อเสนอแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าวสู่ความสำเร็จ นับเป็นการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขและกระจายรายได้สู่ชุมชน มีกระบวนการดำเนินการแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังตารางที่ 5 - 8

ตารางที่ 5 ระยะของการศึกษาความต้องการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่

ระยะที่ 1 ระยะของการศึกษาความต้องการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ มี 3 ขั้นตอน

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลการพัฒนา
1. สำรวจ สอบถามความ สมัครใจและความต้องการของ สมาชิกในชุมชนด้านการใช้ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือใน การพัฒนาความอยู่ดีมีสุข	- ทบทวนนโยบายด้านการบริหารจัดการของพื้นที่เกี่ยวกับการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประชาชน - การสำรวจหรือการสอบถามความต้องการของสมาชิกในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาฟาร์มสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวด้วยการใช้แบบสอบถามความต้องการหรือการประชุมประชาคมและต้องได้รับความเห็นชอบทุกฝ่าย	- ข้อมูลเชิงนโยบายเกี่ยวกับความต้องการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในพื้นที่ - ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของสมาชิกในชุมชนในการพัฒนาฟาร์มสเตย์เพื่อการท่องเที่ยว
2. ศึกษาบริบทของพื้นที่ ประเมินความพร้อม และ ศักยภาพของพื้นที่ ร่วมกับ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ของพื้นที่ในขอบข่ายการ ท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	- ศึกษาบริบทของพื้นที่ โดยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ - ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากการประเมินความพร้อมและศักยภาพของพื้นที่เกี่ยวกับธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพโดยผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์คุณภาพที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพ - ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากการประเมินความพร้อมและศักยภาพของพื้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ตามข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ - วิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ทั้งภายในและภายนอกเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาส และอุปสรรคของพื้นที่	- ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพและบริบทของพื้นที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ - ได้ข้อมูลพื้นฐาน ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของพื้นที่
3. นำเสนอข้อมูลความพร้อม ศักยภาพ และสภาพแวดล้อม ของพื้นที่ในขอบข่ายการ ท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	- นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ เช่น นโยบาย กฎหมาย ประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ลักษณะประชากรศาสตร์ จำนวนประชากรในพื้นที่ในรูปแบบรายงานผลการดำเนินการประกอบการระดมสมอง - นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพ ตามเกณฑ์คุณภาพที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพในรูปแบบรายงานผลการดำเนินการประกอบการระดมสมอง - นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมและศักยภาพของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ ตามข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ในรูปแบบรายงานผลการดำเนินการประกอบการระดมสมอง - นำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ทั้งภายในและภายนอก เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาส และอุปสรรคของพื้นที่ ในรูปแบบรายงานผลการดำเนินการประกอบการระดมสมอง	- ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบข้อมูลความพร้อมและศักยภาพและบริบทของพื้นที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ - ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบข้อมูลปัญหาและอุปสรรคของพื้นที่นำไปสู่การหาทางออกหรือวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ตารางที่ 6 ระยะของการเตรียมการในการบริหารจัดการ

ระยะที่ 2 ระยะของการเตรียมการในการบริหารจัดการ มี 3 ขั้นตอน

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลการพัฒนา
1. ออกแบบวิธีดำเนินงานและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่เพื่อสร้างความดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว	- จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเบื้องต้น โดยเน้นการจัดการประสบการณ์การท่องเที่ยว - จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อออกแบบการบริการเบื้องต้นเพื่อการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์โดยเน้นคุณภาพการบริการ	- ได้รูปแบบกิจกรรมและวิธีการดำเนินกิจกรรมเบื้องต้นเพื่อการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์เพื่อสร้างความดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว - ได้รูปแบบการบริการและวิธีการดำเนินงานบริการเบื้องต้นเพื่อการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว
2. นำนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองหรืออาสาสมัครมาเที่ยวและดำเนินการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	- นักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองหรือนักท่องเที่ยวอาสาสมัครมาทดลองใช้บริการและประเมินผลความพึงพอใจโดยการทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์และคุณภาพที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพ - การสอบถามความต้องการของสมาชิกในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์อีกครั้งหลังจากทดลองให้บริการ โดยการประชุมประชาคมและต้องได้รับความเห็นชอบทุกฝ่าย	- ได้ข้อมูลความพร้อมและศักยภาพเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ การจัดการธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพเบื้องต้น และทราบปัญหา อุปสรรคในการให้บริการเพื่อไปพัฒนาคุณภาพด้านต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น (กรณีที่ถูกฝ่ายมีมติเห็นชอบดำเนินการบริการต่อ)
3. จัดตั้งกลุ่มและคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	- จัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ โดยระดมความคิดเห็นจากผู้ร่วมก่อตั้ง ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ เพื่อบริหารจัดการให้สอดคล้องตามบริบทของพื้นที่ - จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ โดยระดมความคิดเห็นจากผู้ร่วมก่อตั้ง สมาชิกในกลุ่มต้องมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการและดำเนินการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ของพื้นที่ ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างกลุ่ม ผู้นำ และสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มให้สอดคล้องตามทักษะความถนัดและทรัพยากรในพื้นที่	- ได้ทิศทางการจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ตามบริบทของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมสู่การปฏิบัติ - ได้แผนผังการดำเนินงานกลุ่มการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ตามบริบทของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมสู่การปฏิบัติ - สมาชิกในกลุ่มทราบบทบาทและหน้าที่และขอบเขตของภาระหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างเป็นรูปธรรมสู่การปฏิบัติ

ตารางที่ 7 ระยะของการบริหารจัดการ

ระยะที่ 3 ระยะของการบริหารจัดการ มี 3 ขั้นตอน

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลการพัฒนา
1. ประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ กลยุทธ์และวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	ประชุมระดมความคิดเห็นจำแนกตามโครงสร้างกลุ่มเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการกลยุทธ์และวางแผนปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ - กำหนดแนวทางและขอบเขตภาระหน้าที่ในการดำเนินงานของสมาชิก ตามแผนผังกลุ่มจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์อย่างเป็นรูปธรรม - นำข้อมูลจากการประเมินความพร้อมและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ในขั้นตอนที่ 3 และข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองในขั้นตอนที่ 5 มาวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น - การกำหนดกฎ กติกา ระเบียบ สำหรับนักท่องเที่ยวและแขกผู้เข้าพัก	- ได้แนวทางการดำเนินงานและขอบเขตภาระหน้าที่ของสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพตามกลุ่มปฏิบัติงาน ได้แก่ กลุ่มแม่ครัว กลุ่มปฏิคม กลุ่มการเงินและบัญชี กลุ่มดนตรีและการแสดง กลุ่มมัคคุเทศก์ตามทักษะและความถนัดของสมาชิก - ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์และการบริการที่มีประสิทธิภาพ - ระเบียบ ข้อปฏิบัติ และข้อจำกัดสำหรับนักท่องเที่ยวและแขกผู้เข้าพัก
2. อบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์หรือการศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวหรือธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	- รับฟังการบรรยายหรือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ ธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพ - ศึกษาดูงานในแหล่งท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์หรือธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพที่มีความเป็นเลิศหรือประสบความสำเร็จในการจัดการและมีบริบทของพื้นที่คล้ายคลึงกันเพื่อศึกษารูปแบบปฏิบัติที่ดี	- ได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และเข้าใจความหมายของการจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ - ได้เห็นแนวปฏิบัติที่ดีนำไปสู่การปรับใช้ให้สอดคล้องตามบริบทของพื้นที่ เพื่อประสิทธิภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
3. เปิดให้บริการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้อย่างเป็นรูปธรรม	- เปิดให้บริการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์อย่างเป็นรูปธรรม ดำเนินการควบคู่กับการส่งเสริมการตลาด ตามข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์	- เสริมสร้างการรับรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวและสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังพื้นที่จะก่อให้เกิดการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจภายในชุมชนและการกระจายรายได้สู่ประชาชนในชุมชน นับเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในชุมชน

ตารางที่ 8 ระยะของการประเมินผลการปฏิบัติการ

ระยะที่ 4 ระยะของการประเมินผลการปฏิบัติการ มี 1 ขั้นตอน

ขั้นตอน	กระบวนการ	ผลการพัฒนา
1. การติดตาม ประเมินผลและสรุปบทเรียน	จัดประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการตามความเหมาะสม เพื่อหารือเกี่ยวกับ - ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทุกขั้นตอน เพื่อนำไปสู่การค้นหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น - ปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ให้สอดคล้องตามบริบทของสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา	- จากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมโลก

กระบวนการจัดการฟาร์มสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวสามารถจำแนกออกเป็น 4 ระยะ ประกอบไปด้วย ระยะของการศึกษาความต้องการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ ระยะของการเตรียมการในการบริหารจัดการ ระยะของการบริหารจัดการ และระยะของการประเมินผลการปฏิบัติการ โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินการ 10 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจ สอบถามความสนใจและความต้องการของสมาชิกในชุมชนด้านการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุข

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาบริบทของพื้นที่ ประเมินความพร้อม และศักยภาพของพื้นที่ ร่วมกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอข้อมูลความพร้อมศักยภาพ และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในขอบข่ายการท่องเที่ยว แบบฟาร์มสเตย์

ระยะที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 ออกแบบวิธีดำเนินงานและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 5 นำนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองหรืออาสาสมัครมาเที่ยวและดำเนินการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 6 จัดตั้งกลุ่มและคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ระยะที่ 3

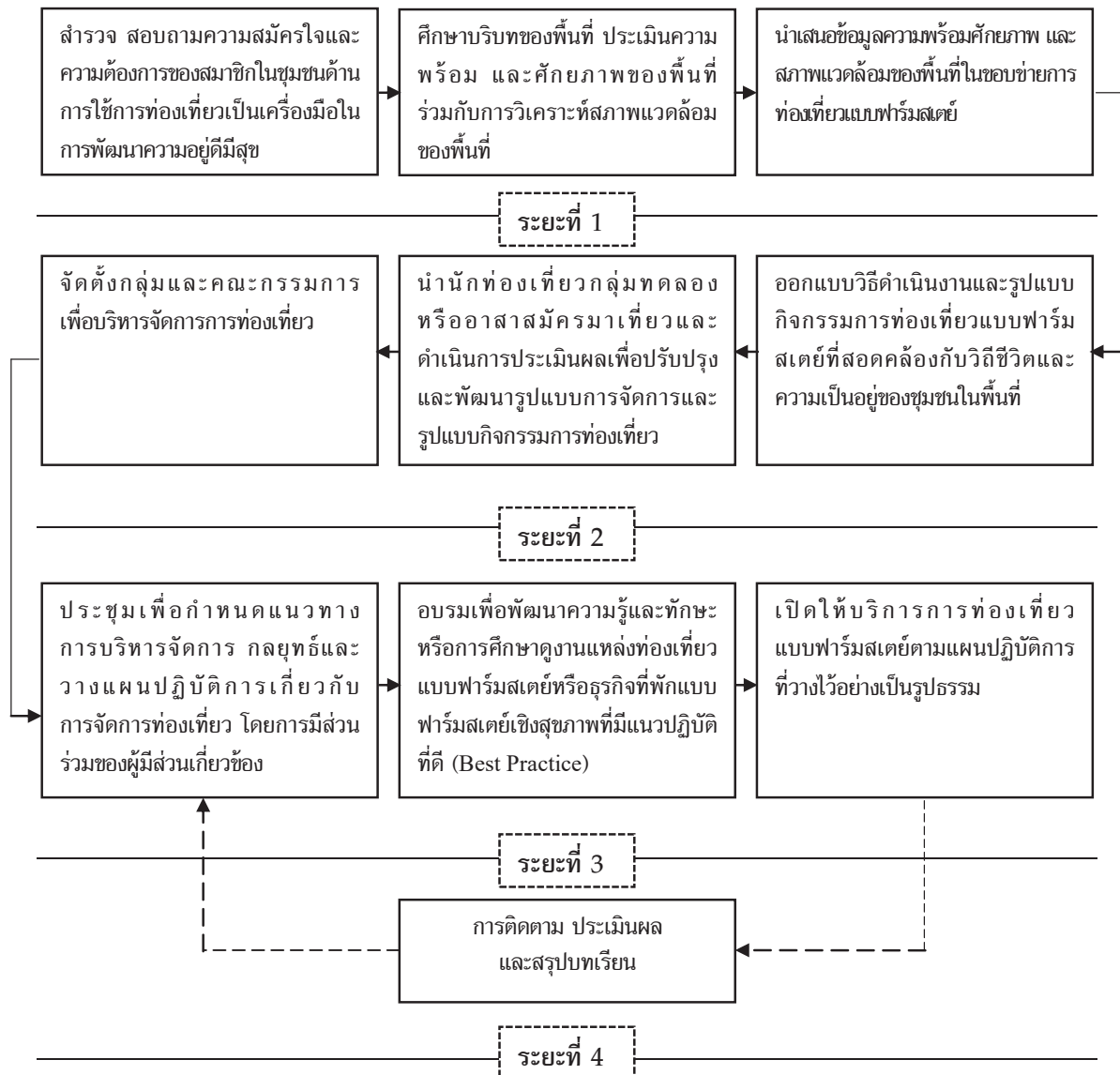
ขั้นตอนที่ 7 ประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ กลยุทธ์และวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 8 อบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะหรือการศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์หรือธุรกิจที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

ขั้นตอนที่ 9 เปิดให้บริการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้อย่างเป็นรูปธรรม

ระยะที่ 4

ขั้นตอนที่ 10 การติดตาม ประเมินผลและสรุปบทเรียน

รูปที่ 2 กระบวนการจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์

ปรับปรุงจาก (เทียนพรรณ, 2554; เบญจมาศ และคณะ, 2555; ปวีวรรณ, 2555; ชลิต และเฉลิมเกียรติ, 2559; อัจฉรา และภูเกริก, 2561; พิมพ์พร และคณะ, 2561; ชลิต และคณะ, 2564; บงกชมาศ และธณินทร์, 2565; ศิริินภา, 2558)

บทสรุป

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ ประกอบด้วย ข้อมูลการวิเคราะห์สภาพการณ์ของการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ภายใต้บริบทของประเทศไทย รวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการสู่การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ ผลการศึกษาพบว่า มี 8 แนวทางสำคัญที่ใช้เป็นข้อมูล เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ นอกจากนี้เพื่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงได้นำเสนอกระบวนการจัดการฟาร์มสเตย์เพื่อการท่องเที่ยว รวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์

จากกรณีศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อถอดแบบกระบวนการจัดการฟาร์มสเตย์เพื่อการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า มี 10 ขั้นตอนที่สำคัญในการปฏิบัติสู่ความเป็นเลิศในการจัดการ ผลจากการศึกษาข้างต้นนี้ นับเป็นข้อมูลเชิงวิชาการสู่วิธีการปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการ เกษตรกร ผู้นำชุมชน หรือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์บนพื้นฐานของความยั่งยืน เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิด BCG Model

References

- กรมการท่องเที่ยว. (2565). *เกณฑ์คุณภาพที่พักแบบฟาร์มสเตย์เชิงสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- กนกวรรณ สมศิริวรังกุล. (2565). เกษตรกรผู้ประกอบการหลากรุ่นกับพหุเกษตรกรรมในบริบทการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบฟาร์มสเตย์. *สังคมศาสตร์*. ปีที่ 34, ฉบับที่ 1, หน้า 76-101
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2565). *แผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2566 - 2570*. กรุงเทพมหานคร: ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- กันตนา ภัทรโพธิวงศ์, ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปริดา และพระปลัดประพจน์ สุภาโต. (2564). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนยายชาอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*. ปีที่ 6, ฉบับที่ 2, หน้า 145-155
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2564 - 2565)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- เฉลิมเกียรติ เฟื่องแก้ว. (2564). ระบบและการจัดการการท่องเที่ยวและการขนส่งทางอากาศ ในศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. (2565). *การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและโรงแรมอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชลิต เจริญพิมาย และเฉลิมเกียรติ เฟื่องแก้ว. (2559). การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วมกรณีศึกษาบ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. ใน *งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 Tourism for All, All for Tourism บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)*. หน้า 199-221
- ชลิต เจริญพิมาย, เฉลิมเกียรติ เฟื่องแก้ว และสุเมษย์ หนกหลั่ง. (2564). กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*. ปีที่ 4, ฉบับที่ 2, หน้า 151-165
- ทิพย์กนก เวียงคำ และวงศ์ลัดดา วีระไพบุลย์. (2565). ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแบบฟาร์มที่ส่งผลต่อการกลับมาเยือนซ้ำในจังหวัดเชียงใหม่ บทบาทตัวแปรส่งผ่านของความเพลิดเพลินและความผูกพันกับสถานที่. *วารสารการบริหารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการท่องเที่ยว*. ปีที่ 8, ฉบับที่ 9, หน้า 162-176
- เทียนพรรณ ปรมัตถ์เสน. (2554). การศึกษากลยุทธ์และรูปแบบการจัดการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท “โฮมสเตย์” ชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*. ปีที่ 4, ฉบับพิเศษ, หน้า 108-114
- นภคณ แสงแข, วราภรณ์ ศรีบัณฑิต, นิศารัตน์ แสงแข, กัลยรัตน์ เจียมโมลิต และรณิดา กาญจนวงศ์. (2563). *รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดจันทบุรี*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. ปีที่ 9, ฉบับที่ 1, หน้า 122-136

- บงกชมาศ เอกเอี่ยม และธณินทร์ เสนานิมิตร. (2565). การจัดการออร์แกนิกฟาร์มสเคย์เพื่อรองรับตลาดนักท่องเที่ยว เฉพาะกลุ่มสนใจในบ้านปางเดิม อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการ วิทยาลัยบริหารศาสตร์. ปีที่ 5, ฉบับที่ 1, หน้า 44-63
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, บำเพ็ญ เขียวหวาน และสุรีย์ เข้มทอง. (2555). การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชนด้วยการจัดการท่องเที่ยวด้วยโมเดลชีวิต. วารสารการจัดการสมัยใหม่. ปีที่ 10, ฉบับที่ 1, หน้า 39-51
- ปวิรรต สมนึก. (2555). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภูกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ปีที่ 8, ฉบับที่ 1, หน้า 1-36
- ปิยพงศ์ เขตปิยรัตน์. (2564). ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการมาท่องเที่ยวฟาร์มสเคย์ในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. ปีที่ 5, ฉบับที่ 2, หน้า 61-74
- ปทุมมา อินทร์อ่อน และพัลลพ หามะลิ. (2566). ปัจจัยที่มีต่อแรงจูงใจในการเลือกใช้บริการออร์แกนิกฟาร์มสเคย์ จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น. ปีที่ 5, ฉบับที่ 3, หน้า 16-21
- ปทุมพร แก้วคำ, นำขวัญ วงศ์ประทุม, อุทุมพร การเก็บ, ศิริพรรณ ชุ่มอินทจักร, มุกดา นัยวัฒน์ และบวรพจน์ ธีรบุญศรีมุกด. (2561). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฮ่องแฮ่. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, ปีที่ 12, ฉบับที่ 3, หน้า 133-149
- พรนภา เดียสุริกุล และเนภาพร สิงห์นวล. (2565). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน จังหวัดสระแก้ว. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 11, ฉบับที่ 4, หน้า 152-165
- พัทธ์ยมล สือสวัสดิ์ฉวีชัย. (2558). ต้นแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ในภาคตะวันออกของประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย. ปีที่ 35, ฉบับที่ 1, หน้า 103-124
- พิมพ์พร พิมพ์สุวรรณ, ซาลินี สำนานอินทร์, ธาธิกา สกุลรัตน์, ราชนัย ปรีกษา และเบญจพร เชื้อผึ้ง. (2561). การจัดการที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. ปีที่ 10, ฉบับที่ 1, หน้า 33-43
- พิรพนธ์ รัตนคม. (2562). ความพร้อมและกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเคย์ในพื้นที่ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชานโยบายและการบริหารสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย) มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- เมทินี ทะนงกิจ, ฐาศุภกร จันประเสริฐ, และศยามล เอกะกุลนันต์. (2561). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 1, หน้า 1-33
- วรวิมล ภัคตินุรุช. (2563). ปัญหาและศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านคอนซาก ตำบลห้วยภู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท. วารสารพัฒนศาสตร์. ปีที่ 3, ฉบับที่ 1, หน้า 40-67
- ศิริภา ขาวพ่องอำไพ. (2558). วิถีปฏิบัติที่ดีและความเชื่อมโยงกับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเคย์ กรณีศึกษา: สนิมานะฟาร์มสเคย์ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปีที่ 26, ฉบับที่ 2, หน้า 12-19
- อัจฉรา ศรีลาชัย และภูเกริก บัวสอน. (2561). แนวทางการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปีที่ 12, ฉบับที่ 1, หน้า 218-229
- อภิชัย ศรีเมือง. (2555). SWOT เทคนิควิเคราะห์ธุรกิจอย่างละเอียด (สไลด์ผู้บริหารมืออาชีพ). กรุงเทพฯ: ธิงค์บียอนด์ บุ๊คส์
- เอกชัย บุญยาธิฐาน. (2553). คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส (1989).

- Buhalis, D. (2000). Marketing the Competitive Destination of the Future - Growth Strategies for Accommodation Establishments in Alpine Regions. **Tourism Management**. Vol. 21, Issue 1, pp. 97-116. DOI: DOI:10.1016/S0261-5177(99)00095-3
- Thompson, A. A., Strickland, A. J., and Gamble, J. E. (2007). **Crafting and Executing Strategy-Concepts and Cases**. USA: McGraw-Hill/Irwin
- The U.S. Environmental Protection Agency. (2022). **Smart Growth**. Access (1 April 2023). Available (<https://www.epa.gov/smartgrowth/about-smart-growth>)